

**ZAPROSZENIE | Wystawa z cyklu Hommage à Jan Buck (III):
Tomasz Mielech: Śladami pamięci
– serbołużycka spuścizna kulturalna na Dolnym Śląsku**

**29.11–6.02.2024 | Kuratorka: Lidia Gluchowska
| Biuro Saksonii we Wrocławiu, pl. Wolności 4/1**

**Czas trwania wystawy został przedłużony do 6 stycznia 2024 roku.
Aby ją odwiedzić, prosimy o kontakt pod adresem: anna.leniart@pl.sachsen.de**



Ekspozycja wykonanych w „archiwalnej” technice fotografii stykowych Tomasza Mielecha we wrocławskim Biurze Saksonii jest częścią projektu naukowo-artystycznego „Hommage à Jan Buck” (2022–2025) zainicjowanego przez Instytut Sztuk Wizualnych Uniwersytetu Zielonogórskiego pod kierownictwem naukowym dr Lidii Gluchowskiej.

Fotografie te, powstające jednocześnie z wyłonieniem się idei przedsięwzięcia, ukazują dewastację i zanikanie tradycyjnego budownictwa na obszarze Wschodnich Dolnych Łużyc – na trójstyku Polski, Niemiec i Czech. Jego pozostałości odnaleźć można na terenie miejscowości padających ofiarą ekspansji kopalni Turów, np. Bogatyni [Reichenau in Sachsen] i Działoszyna [Königshain]. Dom przeniesiony do Zgorzelca z Wigancie Żytawskich [Weigsdorf (blisko Zittau/CZ, HSB: Žitava)], które dziś są już tylko punktem na mapie, jest siedzibą Stowarzyszenia Dom Kołodzieja zabiegającego o rekonstrukcję tej wyludnionej miejscowości. Jak kilka innych uwiecznionych na tym terenie przez Tomasza Mielecha – Białopole [Sommerau] czy Zatonie [Seitendorf] – Wigancie niemal całkowicie zagrażała już natura. Inne, jak słynne niegdyś uzdrowisko – Opolno Zdrój [Bad Oppelsdorf] – sukcesywnie popadają w ruinę. Okolica ta położona jest w sąsiedztwie dwóch miast na trasie Via Regia Lusatica, które należały do Związku Sześciu Miast Górnołużyckich [HSB: Zwjask šěšćiměstow] – Görlitz [PL: Zgorzelec, HSB: Zhorjelc] i Zittau [Žitava]. Miasto Bogatynia powstało ze starej łużyckiej wsi Rychlów (wzmiankowanej już w 1262 r.), leżącej nad rzeką Miedzianką (niem. Kupper), prawym dopływem Nysy Łużyckiej. Ciekawostką architektoniczną są łużyckie domy przysłupowe, charakterystyczne dla architektury XVII i XVIII wieku.

Ekspozycja fotografii Tomasza Mielecha koresponduje ze zorganizowaną wcześniej w Chociebużu/Cottbus wystawą „Hommage à Jan Buck (II): Po węglu... – Twarze i krajobrazy Łużyc” i z podtytułem aktualnej wystawy retrospektywnej reformatora sztuki serbołużyckiej – Jana Buka/Bucka „Wszystko jest pejzażem” w Muzeum Miejskim Wrocławia/Palacu Królewskim. Tematycznie związana jest również z kilkoma pracami z ekspozycji prezentowanej obecnie w Arsenale Miejskim – „Hommage à Jan Buck (II): Oswojeni”, w której uczestniczy 42 artystów z Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu i z Instytutu Sztuk Wizualnych Uniwersytetu Zielonogórskiego. Niektórzy z nich odwołują się w swych pracach do kartografii, historii i symboli Łużyc, których część znajduje się dziś na terenie województw Dolnośląskiego (Wschodnie Górne Łużycy) i Lubuskiego (Wschodnie Dolne Łużycy).

Otwarcie wystawy nastąpiło podczas międzynarodowego sympozjum „Serbołużycki malarz Jan Buck – wrocławskie konteksty”. Było ono wyjątkową okazją, by w skondensowany sposób przyrzeć się historii i współczesności sztuki na polskich Ziemiach Zachodnich oraz lepiej zrozumieć dynamikę polsko-serbołużycko-niemieckich relacji kulturalnych na terenie transgranicznego regionu – Łużyc.

Tomasz Mielech

– ur. w 1973 r. w Jeleniej Górze. Ukończył studia filozofii na Uniwersytecie Wrocławskim. Od 2006 r. należy do Związku Polskich Artystów Fotografików. W Jeleniogórskim Centrum Kultury od 2018 roku prowadzi Galerię Korytarz i Jeleniogórską Szkołę Fotografii. Jest kuratorem i organizatorem wystaw oraz dwukrotnym laureatem Biennale Fotografii Górskiej w Jeleniej Górze. W swej twórczości preferuje klasyczną fotografię, wykonywaną za pomocą kamer wielkoformatowych, w której obraz kreowany jest na materiałach światłoczułych. Zajmuje się edukacją fotograficzną oraz propagowaniem klasycznych technik fotografii.

Na jednej z wystaw zbiorowych Tomasz Mielech pokazywał swe prace wraz z serbołużyckim malarzem Janem Bukiem/Buckiem, na innych natomiast – kilkakrotnie – wraz z serbołużyckim fotografikiem Jürgenem Mačijem/Matschie. Podobnie jak Mielech uwieczniali oni Łużycki krajobraz w procesie jego transformacji za sprawą zmieniającego się wydobycia węgla.

„Znikanie to norma i sprawa powszechna na tzw. Ziemiach Odzyskanych. [...] W wyniku działalności przemysłu górniczego po stronie polskiej zniknęło całkowicie kilka miejscowości – w tym cmentarzy, kościołów, pałaców i unikatowej, tradycyjnej na tym terenie zabudowy łużyckiej. Nie tak dawno temu zniknęły Wigancie Żytawskie – jedna z najbardziej niezwykłych wsi – a wcześniej Rybarzowice [Reibersdorf], Biedrzychowice Górne [Friedersdorf], Strzegomice [Dornhennersdorf], Zatonie i Turoszów [Türchau]. Pocieszać się możemy tym, że tylko tyle – po stronie niemieckiej zniknęły bowiem całkowicie 72 miejscowości, częściowo 38. Proces ten trwa dalej – kilka lat temu kopalnia Turów pochłonęła wieś Białopole, a dziś pochłania część miejscowości Opolno Zdrój. [...] Chociaż gmina Bogatynia należy do [...] stosunkowo bogatych, to jednak bogactwa tego nie widac gołym okiem. Przeszłość wydaje się mieć tu stosunkowo niewielkie znaczenie – liczy się tzw. rozwój, czasem za wszelką dla regionu cenę. [...]”

Tomasz Mielech

„Wokół kopalni i elektrowni »Turów« ukształtował się krajobraz antropogeniczny – zmieniony przez człowieka – oraz tzw. krajobraz energetyczny związany z przeobrażeniami środowiska w procesie wydobywania węgla brunatnego i rozwijania industrialnej infrastruktury. [...] Świat Górnych Łużyc, na którego swoistą synekdochę składają się zaprezentowane na wystawie fotografie, trwa w swoistym zawieszeniu, rozpięty między różnymi skalami i temporalnościami – przeszłością i niewiadomą przyszłością, której kształty rysują się na horyzoncie w transformacyjnym procesie dekarbonizacji i rekultywacji obszaru Górnych Łużyc.”

Katarzyna Majbroda

Fot. Tomasz Mielech, *Dom Kołodzieja, Zgorzelec. Zjazd dawnych mieszkańców z nieistniejącej wsi Wigancie Żytawskie*, 21.05.2022 r.
Reprodukcja i cytaty z: Tomasz Mielech. *Śladami pamięci*, Jelenia Góra 2022, bez pagin., okładka, ISBN 978-83-951303-6-6

Por. Film: COTTBUS Hommage Fotoausstellung und Symposium: <https://www.youtube.com/watch?v=84YSokJik0M&t=49s>